

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av socialvårdslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att socialvårdslagen ändras. Till lagen fogas en bestämmelse enligt vilken staten ersätter kostnaderna för brådskande socialservice i vissa situationer. Enligt förslaget ersätter Folkpensionsanstalten av statliga medel kommuner och samkommuner för de kostnader som uppkommit av brådskande socialservice, när nödvändig socialservice getts en utlänning som sökt internationellt skydd och vars mottagningstjänster har upphört på det sätt som avses i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel. Service som ersätts som nödvändig socialservice är tillfälligt boende samt kostnader för mat och nödvändiga mediciner. I bestämmelsen finns dessutom ett bemyndigande att utfärda förordning om ersättande av kostnader.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

RP 162/2017 rd

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
2 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	4
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	5
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	6
5 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	6
6 IKRAFTTRÄDANDE	6
LAGFÖRSLAG	7
Lag om ändring av socialvårdslagen.....	7
BILAGA	8
PARALLELLTEXT	8
Lag om ändring av socialvårdslagen.....	8

MOTIVERING

1 Nuläge

I 12 § i socialvårdslagen (1301/2014) föreskrivs att alla som vistas i en kommun har rätt att i brådskande fall få socialservice som baserar sig på hans eller hennes individuella behov. Servicen ska ordnas så att personens rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras. I andra än brådskande fall ordnas tillräckliga socialvårdstjänster för personer som har en hemkommun i Finland. Brådskande socialservice enligt socialvårdslagen söks i vistelsekommunen. Tillfälligt boende ordnas enligt 21 § i socialvårdslagen för personer som behöver kortvarig, brådskande hjälp. I lagen om utkomststöd (1412/1997) föreskrivs separat om beviljande av utkomststöd.

Alla har rätt till liv och till personlig frihet och integritet vilka tryggas i 7 § i grundlagen, och det allmänna ska enligt 22 § i den lagen se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Genom sin verksamhet möjliggör myndigheterna att alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg (19 § 1 mom. i grundlagen). Den omsorg som avses i bestämmelsen är uttryckligen social- och hälsovårdstjänster.

I kommuner har det i brådskande fall som nödvändig omsorg ordnats t.ex. tillfälligt boende, ersättning för mat och ersättning för nödvändiga mediciner. Bestämmelser om socialjour finns i 29 § i socialvårdslagen. Med socialjour avses ordnande av nödvändig och brådskande socialservice och andra stödinsatser så att en persons direkta behov av trygghet och omsorg kan ges i olika sociala nöd- och krissituationer vilken tid på dygnet som helst.

I fråga om utkomststödet skedde en betydande förändring när beviljandet och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet flyttades över från kommunerna till Folkpensionsanstalten vid ingången av 2017. Kommunernas roll i beviljandet av utkomststödet minskade, men de har fortfarande hand om det kompletterande och det förebyggande utkomststödet.

Kompletterande och förebyggande utkomststöd kan sökas samtidigt som det grundläggande utkomststödet, som Folkpensionsanstalten beviljar. Folkpensionsanstalten ska flytta över ansökan till kommunen om ansökan innehåller andra utgifter än de som ingår i grunddelen eller utgifter som ingår i de övriga grundutgifterna och personen separat ber om att ansökan flyttas över. För att trygga brådskande och nödvändig hjälp kan kommunen undantagsvis bevilja förebyggande utkomststöd utan att Folkpensionsanstalten först utvärderat och avgjort kundens rätt till grundläggande utkomststöd. I 14 § 3 mom. i lagen om utkomststöd föreskrivs det om detta. Stöd ska i dessa situationer beviljas som förebyggande utkomststöd. I den regeringsproposition (1107/2016) som ledde till den lagändringen framhävs det att bestämmelsen är avsedd för sådana exceptionella situationer utanför Folkpensionsanstaltens öppettider när en person måste tryggas brådskande och nödvändig hjälp. Därigenom säkerställs att personen får hjälp i akuta krissituationer och i exceptionella situationer utanför Folkpensionsanstaltens öppettider.

Kommunerna ersätts för skötseln av sina uppgifter via statsandelssystemet. Till de uppgiftsområden som täcks med statsandelar för kommunal basservice hör bland annat socialvården och hälso- och sjukvården. Statsandelsprocenten för kommunal basservice beskriver den rikstäckande fördelningen av kostnader mellan staten och kommunerna, och 2017 är statsandelsprocenten 25,23. Statsandelen för basservicen är kalkylmässig och baserar sig på kommuninvånarnas behov av service och omständighetsfaktorer. Staten har inte ersatt kommunerna separat för kostnaderna för brådskande socialvård.

Staten ersätter kommunerna separat för kostnaderna för den brådskande hälso- och sjukvården. Bestämmelser om den brådskande hälso- och sjukvårdens kostnader finns i 20 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013). Folkpensionsanstalten ersätter kommunen eller samkommunen för kostnaderna när brådskande hälso- och sjukvård ges en person som inte har en hemkommun i Finland och kostnaderna inte kunnat tas ut hos kunden. Ett bemyndigande att utfärda förordning finns i 23 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård, med stöd av det här statsrådets förordning om administrationen av kostnader för gränsöverskridande hälso- och sjukvård (65/2014) utfärdats.

2 Föreslagna ändringar

I propositionen föreslås det att kommunerna ska ersättas för kostnaderna för brådskande socialvård till personer som har fått avslag på ansökan om internationellt skydd och inte längre omfattas av mottagningstjänster och inte heller har avlägsnat sig ur landet. Ministerarbetsgruppen för migration godkände den 16 december 2016 en åtgärdsplan för förebyggande och hantering av olaglig vistelse i landet och antog riktlinjer om att staten ersätter kommunernas kostnader för brådskande socialvård till ovannämnda personer till fullt belopp.

I 12 § i socialvårdslagen föreskrivs det om rätten för alla som vistas i en kommun att i brådskande fall få socialservice som baserar sig på hans eller hennes individuella behov, så att hans eller hennes rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras. Bestämmelsen gör inte skillnad mellan personer t.ex. på basis av uppehålls rätt utan kommunen ska tillhandahålla service åt alla som vistas i kommunen. När det gäller ersättning till kommuner för kostnaderna för brådskande socialvård är det inte fråga om en ny uppgift för kommunen eller en ny tjänst för dem som vistas olagligt i landet utan endast om fördelning av kostnaderna mellan staten och kommunerna.

I propositionen föreslås det att socialvårdslagen ändras så att det till lagen fogas en ny 12 a § om statlig ersättning för brådskande socialservice. Paragrafen baserar sig på ett liknande system som det som inom hälso- och sjukvården tillämpas med stöd av 20 § 3 mom. i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård. Det är fråga om delvis samma personer, som inte har en hemkommun, men mer avgränsat om personer som har sökt internationellt skydd och vars mottagningstjänster har upphört på det sätt som föreskrivs i 14 a § 2 eller 3 mom. i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011). Kommunerna ska enligt förslaget få ersättning för den nödvändiga socialservice som de gett i brådskande fall i form av tillfälligt boende samt för kostnader för mat och nödvändiga mediciner. För beviljande av ersättning krävs det att personen har sökt något av det ovannämnda och att det i kommunen fattats ett överklagbart beslut om tillhandahållande av en tjänst.

Organisationer tillhandahåller sina tjänster åt sådana som vistas olagligt i landet, och kommunerna kan även i fortsättningen ingå avtal med organisationerna om tillhandahållande av socialservice. Ett villkor för ersättning till en kommun är ändå att beslut om brådskande och nödvändig socialservice har fattats i enlighet med socialvårdslagen.

Folkpensionsanstalten betalar kommunerna ersättning för kostnaderna för brådskande hälso- och sjukvård, och det är möjligt att utvidga det nuvarande systemet så att det också gäller sådana kostnader för brådskande socialvård som avses i denna proposition. Kostnaderna ska dock betalas ur allmänna fonden för social trygghet. I propositionen föreslås dessutom i socialvårdslagens 12 a § 2 mom. ett bemyndigande som gör det möjligt att utfärda en förordning av statsrådet om betalning av kostnader och om omständigheter som hänför sig till administrationen av kostnaderna.

3 Propositionens konsekvenser

Social- och hälsovårdsministeriet bad i ett brev den 14 november 2016 regionförvaltningsverken om uppgifter om användningen av social- och hälsovårdstjänster bland dem som vistas olagligt i landet. Regionförvaltningsverken genomförde inom sina respektive områden en uppföljningsenkät om organiseringen av tjänsterna. På grundval av dessa svar och andra hos kommunerna insamlade uppgifter har en bedömning gjorts av helhetsbehovet av service för dem som vistats olagligt i landet och av propositionens ekonomiska konsekvenser.

För det finska servicessystemet är identifieringen och registreringen av dem som vistas olagligt i landet en utmaning, och det saknas heltäckande och enhetliga uppgifter om dem som är i behov av eller anlitar service. Av olika orsaker är det inte en självklarhet att de personer som fått avslag på ansökan om internationellt skydd börjar anlita social- och hälsovårdstjänster.

Social- och hälsovårdsministeriet gav den 31 januari 2017 ut Kommuninfo (2/2017): Rekommendationer till kommunerna om brådskande social- och hälsovård för personer som vistas olagligt i Finland. Målet med rekommendationen var att i första hand styra personer som olagligt vistas i landet till kommuner där yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården från fall till fall uppskattar personens helhetsbehov av nödvändigt stöd och nödvändig omsorg samt nödvändig service. Hjälpen erbjuds då i första hand som en tjänst eller betalningsförbindelse. Kommunerna ska alltid kontakta Migrationsverkets lägescentral för att utreda om personen har rätt till mottagningstjänster och hänvisa en person som olagligt vistas i landet till systemet för frivillig återresa.

De kostnader för social- och hälsovårdstjänster som en person som vistas olagligt i landet ger upphov till varierar avsevärt. De stora städerna i huvudstadsregionen har uppskattat att de som vistas olagligt i landet söker stöd hos socialväsendet i huvudsak för matkostnader. Enligt denna uppskattning växer sig behovet av nödinkvartering inte särskilt stort. En betydande del av de personer som vistas olagligt i landet bor i praktiken hos släktingar eller bekanta. I åtgärdsplanen för förebyggande och hantering av olaglig vistelse i landet konstateras det att av de asylsökande som anlände 2015 har drygt 11 300 fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Över 9 400 ansökningar är fortfarande föremål för sökning av ändring. Dessutom har ungefär 3 800 personer försvunnit ur mottagningssystemet. Av dessa personer kan upp till 8 000—10 000 stanna kvar och vistas olagligt i landet. Under vintermånaderna kan 500—1 000 av dem söka sig till inkvartering.

Enligt uppgifter av Helsingfors stad övernattade i november–december 2016 i medeltal 106 personer per natt vid stadens tre enheter för nödinkvartering. När den nödinkvartering som församlingar ordnar tas i beaktande var antalet övernattande ungefär 120 per natt. Av de som använde inkvarteringen var merparten, rentav över 90 procent, andra än sådana personer som har ansökt om internationellt skydd och vars mottagningstjänster har upphört och som avses i denna proposition. Det kan ändå antas att storleken på den ovannämnda gruppen växer i fortsättningen och att personerna söker sig till inkvartering i större utsträckning.

Kostnaderna för nödinkvartering är enligt en utredning 35—60 euro per person och dygn. I fråga om ersättningen för mat har några kommuner använt skillnaden mellan asylsökandes mottagningspenning till fullt belopp och den sänkta mottagningspenningen när måltiderna fås vid förläggningen som modell, eller med andra ord $312,23 - 91,52 = 220,71$ euro per månad, dvs. 7,36 euro per dygn.

I kostnadskalkylen uppskattas inkvarteringskostnaderna per person och dygn till 35 euro, ersättningen för mat till nämnda 7,36 euro och läkemedelskostnaderna till 5 euro. Kostnaderna

RP 162/2017 rd

är således sammanlagt 47,36 euro per person och dygn. De som använder tillfällig boendeservice uppskattas vara 500—1 000 under cirka tre månader och de som ansöker om ersättning för mat 1 500 under ungefär ett halvår, och som underlag för andra kostnader har man tagit 1 000 personer, likaså under ett halvår.

Med stöd av det som presenterats ovan uppskattas kommunernas utgifter vara sammanlagt 5 346 000 euro med början år 2018. Kommunerna ansöker om ersättning av Folkpensionsanstalten för de kostnader som uppkommit för den brådskande socialservicen. Under moment 33.60.37 i statsbudgeten reserveras anslag för de prestationer Folkpensionsanstalten ska betala. En förordning av statsrådet utfärdas om fakturering och betalning av kostnaderna, sökande av ersättning och andra omständigheter som hänför sig till förvaltningen av kostnaderna.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen har genomgått det samrådsförfarande som avses i 11 § i kommunallagen.

Beredningen har varit en del av den åtgärdsplan för förebyggande och hantering av olaglig vistelse i landet som ministerarbetsgruppen för migrationsfrågor har godkänt. Utkastet till regeringens proposition sändes på remiss, och utlåtande lämnades av städerna Helsingfors, Vanda, Tammerfors, Uleåborg, Tavastehus och Vasa samt samkommunen för social- och hälsojänster i Södra Savolax (Essote), Finlands Kommunförbund, Folkpensionsanstalten, inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet och utrikesministeriet.

I utlåtandena understöddes propositionen och ansågs vara motiverad. En del av remissinstanserna önskade mer omfattande ersättningar än vad som föreslås i propositionen. Med stöd av utlåtandena preciserades särskilt begrepp.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

6 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till socialvårdslagen (1301/2014) en ny 12 a § som följer:

12 a §

Statlig ersättning för socialservice i brådskande fall till personer som fått avslag på ansökan om internationellt skydd

Folkpensionsanstalten ersätter av statliga medel de kostnader som en kommun och samkommun har när en utlänning som har sökt internationellt skydd och vars mottagningstjänster har upphört på det sätt som föreskrivs i 14 a § 2 eller 3 mom. i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) med stöd av 12 § i denna lag i ett brådskande fall som nödvändig omsorg har fått mat eller mediciner eller i 21 § i denna lag avsedd tillfällig boendeservice.

Bestämmelser om fakturering och betalning av de kostnader som avses i 1 mom., om ansökan, bestämmande och betalning av statlig ersättning och om andra omständigheter som hänför sig till administrationen av kostnaderna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 26 oktober 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Annika Saarikko

Lag

om ändring av socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till socialvårdslagen (1301/2014) en ny 12 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 a §

**Statlig ersättning för socialservice i bråds-
kande fall till personer som fått avslag på
ansökan om internationellt skydd**

Folkpensionsanstalten ersätter av statliga medel de kostnader som en kommun och samkommun har när en utlänning som har sökt internationellt skydd och vars mottagningsjänster har upphört på det sätt som föreskrivs i 14 a § 2 eller 3 mom. i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) med stöd av 12 § i denna lag i ett brådskande fall som nödvändig omsorg har fått mat eller mediciner eller i 21 § i denna lag avsedd tillfällig boendeservice.

Bestämmelser om fakturering och betalning av de kostnader som avses i 1 mom., om ansökan, bestämmande och betalning av statlig ersättning och om andra omständigheter som hänför sig till administrationen av kostnaderna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .